

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

«Мій сонячний дім – це моя Україна»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення Першого уроку
2010-2011 навчального року
для учнів 2-4 класів

Черкаси
2010

Автори-укладачі:

Гаряча С.А., завідувач лабораторії дошкільної та початкової освіти;

Добровольська Л.Н., методист лабораторії дошкільної та початкової освіти

Літературна редакція Криворот К.М.

Рекомендовано до друку вченою радою ЧОПОПП
Протокол №2 від 09.06.2010 р.

ВСТУП

*Кожний учитель повинен домогтися,
щоб учень якнайкраще знав близьке, дороге йому:
батьківщину і все, що її стосується,
так само, як уміє читати, писати, лічити*
К.Д.Ушинський

Виховання у молодого покоління почуття гордості за свою країну, готовності бути гідним громадянином України, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнано проблемою загальнодержавного масштабу.

Патріотизм покликаний дати новий поштовх для розвитку духовності нації. Це є нагальною потребою і держави, і суспільства, і особистості. Державі необхідно, щоб всі діти вирости національно свідомими громадянами. Суспільство зацікавлене в тому, щоб розвиток особистості здійснювався на моральній основі. А особистість, віддаючи свою любов Батьківщині, прагне досягти взаємності. Реалізація заявлених викликів забезпечить країні гідне місце у цивілізованому світі.

У сучасних умовах патріотизм виявляється, насамперед, у любові до Батьківщини, готовності утвердити незалежність своєї молоді держави, піднесенні України до рівня високорозвинених держав світу. Актуальним є необхідність виховання таких гуманних почуттів: любові до людини, поваги і піклування про неї, доброти, співчуття, великодушності тощо.

Неможливо уявити справжнього громадянина-патріота, який би не проявляв любові до рідного краю, не шанував батька-матері, не знав свого родоводу, національних традицій, не відчував єдності з природою, не турбувався про її охорону та примноження багатств.

Вивчення наукової літератури та досягнень педагогічної практики дало змогу дійти висновку про те, що патріотизм – це:

- любов до Батьківщини, віра у її майбутнє;
- любов, повага та доброзичливе ставлення до народу;
- любов до родини, отчого дому;
- любов до рідної мови та усвідомлення, що мова є духовним багатством народу;
- поважне ставлення до історії та культури власного народу;
- готовність до праці на користь рідної землі;
- дотримання та пропаганда здорового способу життя;

- любов до природи, турбота про збереження та її багатств.

Вирішальним фактором стає національна спрямованість освіти, пріоритетним напрямом якої є «формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати».

У 2-4 класах 2010-2011 навчальний рік розпочинається уроком «Мій сонячний дім – це моя Україна». Наша країна впевнено крокує шляхом побудови демократичного громадянського суспільства. Створюються всі умови для виховання свідомих громадян-патріотів, які зможуть збудувати заможну, духовну і матеріально багату державу.

Становлення громадянської свідомості починає формуватися у молодшому шкільному віці, коли досвід дитини тісно пов'язаний з усім новим, яскравим. Дитина відчуває в собі любов до своєї сім'ї, школи, місця, де живе. Незабутні враження дитинства залишаються на все життя. Вони створюють міцний ґрунт для глибоких, усвідомлених, патріотичних почуттів, які зміцнюються і поглиблюються в міру того, як дитина росте.

Перший урок має переконати учнів 2-4 класів, що найкраща земля та, де ти народився, живеш, де мешкає твоя родина, друзі. Він повинен розширювати та поглиблювати знання про Україну, викликати почуття любові до Батьківщини, гордості за її здобутки, формувати національну свідомість, виховувати справжніх громадян-патріотів, які люблять свою країну, бажають примножувати її славу, боротися за щастя і незалежність.

Під час уроку доцільно використати знання учнів з рідної мови, читання, «Я і Україна», пригадати твори, з якими діти знайомилися раніше; показати чарівність і різноманітність українських краєвидів; познайомити із внеском наших співвітчизників у розвиток світової науки і культури.

Структура та план проведення уроку – це творчий доробок кожного учителя.

Під час оформлення класної кімнати до уроку слід використати карти світу, Європи, України, ілюстрації краєвидів України, зразки державної та народної символіки, вишитий рушник, портрети видатних людей.

Під час підготовки та проведення Першого уроку потрібно враховувати як індивідуальні, так і вікові особливості учнів.

Матеріали посібника допоможуть учителеві не лише при підготовці Першого уроку, а й у позакласній роботі.

I. Що таке Україна?

Рідний край. Дорога серцю земля батьків і прадідів наших. Оспівані в піснях неозорі степи, зелені ліси і долини, високі блакитні небеса.

Україна – це наша земля, наш рідний край, наша країна з багатовіковою славною історією, мудрими людьми, чарівними піснями, що дивують світ, з багатими народними традиціями, мальовничими картинами природи. Вона в усьому, що нас оточує: у замріяному шелесті листя, чарівній таємничості нічного зоряного неба, діамантовому блиску росяної краплинки на тендітній квітковій пелюсточці, у кожній стежинці, якою ми поспішаємо до школи. Все це рідне і близьке для кожного з нас.

Україна – це історія народу, що протягом віків боровся за свою свободу і незалежність.

Це імена славних звитязців – героїв, які віддали своє життя за щастя народу: Байда Вишневецький, Іван Сірко, Петро Конашевич-Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Іван Гонта, Максим Залізняк, Олекса Довбуш, Устам Кармелюк та інші.

Це діячі науки, культури і мистецтва, які звеличили нашу державу своїм талантом: Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Соломія Крушельницька, Іван Козловський, Оксана Петрусенко, Михайло Грушевський та інші.

Це видатні спортсмени, які своїми рекордами прославили Україну: брати Клички, Яна Клочкова, Юрій Вірастюк, Андрій Шевченко та інші.

Україна – це рідна мова, якою мама співала колискову, бабуся розповідала казки, передаючи одвічну народну мудрість. Кожна людина з теплотою згадує свій дім, це місце, де вона народилася, де пройшло її дитинство. Це її маленька батьківщина, затишне родинне вогнище. Коли скласти маленькі батьківщини кожного з нас, вийде наша велика Батьківщина - Україна.

Рідна земля

Люба дитино! Україна – це твоя рідна земля. Тут ти живеш. На ній багато зелених лісів, високих гір, безмежних полів, квітучих садів і глибоких річок.

Поглянь навколо себе, і ти побачиш, як скрізь гарно квіточки, травичка, над ними тішаться метелики. У блакитному небі яскраво світить сонечко. А в лісах та садах весело виспівують птахи.

В Україні водиться багато тварин і птахів. Пригадай, хто мешкає в наших лісах, полях, лугах. Уважно прислухайся до голосу пташок, і ти почуєш чудову пісню...

О, яка навколо краса! Та чи замислювався ти над тим, що наша Україна – чудовий сад Божого творіння? І безмежні простори, і блакитне небо, і схили Карпатських гір – все це свідчення краси й величі Бога-Творця.

Вдивляйся в красу, яку створив Господь, милуйся нею – і ти відкриєш для себе світ доброти. Прислухайся до співу пташок, разом з ними наспівуй свою пісню радості Життя. Спостерігай, як дзюрчить струмочок, і з кожним днем відкривай для себе щось нове та цікаве. Твоє серце сповнюватиметься радістю й добротою, бо в усьому ти пізнаватимеш красу Творця, Його велич і силу.

Бережи рідну землю. Не зривай даремно квіти, не топчи їх, а уважно вдивляйся – і побачиш у них краплиночки Божої роси. Не ламай даремно гілок, а краще посади деревце, і воно зростатиме разом з тобою. Не забруднюй нашу землю, і тобі буде приємно ходити по ній чистій, мудро і гарно прикрашеній Богом.

Подумай, Хто є Творцем світу... І тоді твоя рука не зможе нищити Божу красу та робити щось погане. Вдивляйся, милуйся і відкривай для себе світ доброти. Таким чином ти пізнаватимеш Творця Всесвіту та відчуватимеш Його присутність у своєму житті...

Рушаймо в дорогу. Ходімо тією стежиною, яке приведе тебе до Божого Храму Мудрості. Там на тебе чекають Віра, Надія, Любов.

Марійка Шевчук

Повчання Володимира Мономаха дітям

- Стався до інших так, як хочеш, щоб ставилися до тебе.
- Зміцнюй тіло й душу, просвітлюй розум.
- Працюй так, щоб після тебе нічого не переробляли.
- Будь завтра кращим, ніж ти є сьогодні.
- Не давай сильним принижувати слабких.
- Не залишай хворих, не забувай про бідних.

- Не май гордині ані в розумі, ані в серці.
- Пізнавши все добре, пам'ятай, а чого не знаєш – тому навчайся.
- Живи для Батьківщини та люби людство.

Великий Князь Київської Русі Володимир Мономах
(1053-1125)

II. Рядки любові до рідної землі.

Мій сонячний дім – це моя Україна.

Л. Німенко

Люби, шануй, оберігай
Наш край, що зветься Україна.

Ігор Січовик

Україно моя, мені в світі нічого не треба,
Тільки б голос твій чути і ніжність твою берегти.

А. Малишко

Люблю України коханої небо.

В. Сосюра

Люби свій край. Всю душу солов'їну
І серця жар йому віддай в піснях.
Це так, як дихати – любити Батьківщину.

В. Сосюра

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

В. Симоненко

Любов до Батьківщини неможлива без любові до рідного слова.

В. Сухомлинський

Виростає, дитино, й пам'ятай:
Батьківщина – то найкращий край.

Д. Павличко

Горнись до тебе, Україно,

Як син до матері горнусь.

М. Бакай

Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За нею Господа моліть...

Т. Шевченко

III. Загадки.

На ріднім полі шепчуть колоски,
Я рад би знати тихі їх думки.
Я слухав, чув, як кожна колосина
Шептала тихо слово: .... (Україна)
М. Петров

Красивий, щедрий рідний край
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься ... (Україна)

У світі одна – всім потрібна вона. (Батьківщина)

Який це край?

Ми родились у долині,
У білесенькій хатині,
Коло вишень і калини.
    За хатиною садок
    І зелений моріжок,
    Там багато є квіток.
Під горбом ставочок сяє,
Різна рибонька гуляє,
Качка з дітьми пропливає.
    Як же зветься гарний край,
    Де за ставом степ і гай
    Пишно квітнуть, наче рай? (Україна)
Н. Щербина

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай,
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині край.
Їм красить все їх рідний край.
Нема без кореня рослини,
А нас, людей, без Батьківщини.

М. Чернявський

IV. Прислів'я і приказки.

- Кожному мила рідна сторона.
- Батьківщина-мати, умій за неї постояти!
- За рідний край – хоч помирай!
- Без верби і калини немає України.
- Нове у нас тепер життя – старому не буде вороття.
- Жить – Вітчизні служить.
- Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.
- Кожна травичка на своєму корені росте.
- Добре тому, хто в своєму дому.
- За рідною землею і в небі сумно.
- Всюди добре, а вдома найліпше.
- Рідний край – земний рай.
- Краще на своїй стороні кістьми лягти, ніж на чужині слави натягти.
- Радше впадь, але не зрадь.
- Рідна земля і в жмені мила.
- Де не є добро, а вдома краще.
- З рідної сторони і ворона мила.
- Нема кращого у світі, ніж твоя сторона.
- Що країна, то родина.
- За морем тепліше, та дома миліше.

V. Шифрограми-кругограми.

№1 Ключ: читати через одну букву за рухом годинникової стрілки, починаючи з виділеної літери.

С А В
 Р Й
 Й І
 К Н
 А Й
 Й Е
 В Р
 И З
 У І
 Н А
 Б Д

(Не забувай свій рідний край)

№2 Ключ: читати через дві букви за рухом годинникової стрілки, починаючи з виділеної літери.

К Я А
 З Р
 Т В
 Й Р
 Й А
 Т І
 И І
 А Й
 И Д
 Н Д
 Д Ж

(За рідний край життя віддай)

VI. Завдання для роботи у парах, групах.

1. Об'єднати дітей у групи, роздати одній групі картки із зображенням різних небесних мешканців: зірки, місяць, сонце, хмари, веселки тощо; другій групі – картки із малюнками мешканців землі, третій – з малюнками мешканців води і т. д. Кожна група від імені тих, хто зображений на картці, придумує діалог чи розповідь про свою Батьківщину.

2. Робота у парах. Придумати різні означення до слів «Батьківщина» і «Мати». Порівняти їх.

3. Об'єднати дітей у групи і попросити уявити, що вони розмовляють із своєю Батьківщиною. Діти повинні придумати три найголовніші питання до Батьківщини і записати її відповіді.

4. «Хто буде правителем держави».

Об'єднати дітей у групи. Один з них – правитель, інші – його діти. Діти по черзі розповідають правителю, що вони зроблять для щастя своєї країни, а батько вибирає, хто з дітей достойний управляти державою.

5. Діти об'єднуються у групи, вибираючи ілюстрації куточків України, де б вони хотіли жити. Потім описують красу вибраного місця і розповідають, як вони там будуть жити.

VII. Ігри.

1. «Що віддаси Землі рідній».

Діти стають парами, беруться за руки, шикуються ланцюжком один за одним. Один учень – ведучий. Перша пара звертається до нього із словами: «Якщо хочеш бути зі мною, що віддаси Землі рідній?»

Ведучий повинен сказати, що він зробить для Вітчизни, коли виросте, наприклад: посадить сад, збудує гарний будинок, буде пекти смачний хліб, намалює багато чудових картин тощо. Після його відповіді всі піднімають руки, і ведучий проходить під піднятими руками. Проходячи, він вибирає кого-небудь із будь-якої пари і веде його за собою. В кінці ланцюжка вони утворюють нову пару. Той, хто залишився без пари, стає ведучим, і гра продовжується далі.

2. «Думаємо про Батьківщину».

Діти стають у коло. Учитель по черзі кидає м'яч кожній дитині і запитує, в яких ситуаціях людина любить свою Батьківщину, а в яких ні:

- людина повернулася із лісу з оберемком квітів;
- садить дерева, квіти біля будинку;
- миє машину на березі озера;
- відвезла сміття на сміттєзвалище;
- викинула сміття на узліссі;
- звільнила місце в автобусі старенькій жінці тощо.

3. «Сонце Батьківщини».

Учитель пропонує учням перерахувати все найкраще, що подарувала їм Вітчизна (родину, друзів, улюблене заняття, тваринку, місце відпочинку тощо) і малює на дошці сонце Батьківщини. Від сонця повинно відходити стільки промінців, скільки хорошого перерахували діти.

4. «Поле чудес».

Умови гри: у змаганні беруть участь 3 «трійки» («четвірки», «п'ятірки») учнів.

Гра проходить у три тури, четвертий – фінальний. Під час проведення кожного туру визначається один переможець. Три переможці у фіналі виборюють звання «переможець гри».

Гравці по черзі обертають круг із секторами, на яких зображені знаки:

- «0» – перехід ходу;
- «+» – право відкрити будь-яку букву;
- «В» – розповісти вірш, цікаву історію;
- «Б» – банкрут;
- «П» – приз;
- «цифри» – бали.

Гравець може назвати відразу слово. Якщо слово сказано неправильно, учасник вибуває з гри. Порядок участі переможців у фіналі визначається за кількістю набраних балів.

Обладнання: круг-барабан із стрілкою та відповідними секторами: «0», «+», «П», «Б», «В», «цифри»; картки з буквами для слів.

Тема гри: «Моя Батьківщина – Україна».

Завдання:

I тур. Ріка, яка протікає по території України. (Десна)

II тур. Перша столиця України. (Харків)

III тур. Цю рослину дівчата вплітали у вінок, як символ пам'яті і вірності.

(Барвінок)

ФІНАЛ. Цей птах є символом щастя і любові. (Лелека)

5. Гронування.

До ключового слова «**Батьківщина**» дібрати слова, які спадають на думку.

РІДНА   МАМА   СОНЦЕ
ЛЮБИТИ   ЗЕМЛЯ

БАТЬКІВЩИНА

НАЙКРАЩА   МІСТА
СЕЛА   ЛІС   РІЧКА

6. Аукціон слів.

- Дібрати до слів **Батьківщина** і **Україна** якнайбільше означень (наприклад: рідна, далека, люба, мила, незора тощо);
- Хто назве найбільше назв річок України;
- Хто знає найбільше назв міст України.

7. Вікторина «Моя Україна».

- Хто автори слів і музики Державного Гімну України?
- Що означають кольори в українському прапорі?
- Столиця України.
- Найбільша ріка України.
- Які моря омивають кордони нашої держави?
- Назвіть гори на території України.
- Хто автор рядків:
«Все на світі можна вибрати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.»
- Хто Президент України?
- Поет, письменник, художник, який жив і творив у 19 столітті.

8. Добери риму

Ось небо блакитне і сонце в зеніті!

Моя Україна – найкраща *у світі*!

Моя Україна – це ліс і озерця,

Безмежні степи і чарівні *джерельця*.

Красиві пейзажі і гори високі,

Маленькі струмочки і ріки *глибокі*.

Міста старовинні і замки прекрасні,

Великі будови і дуже *сучасні*.

Сади чарівні, мальовничії села,

Моя Україна – це пісня *весела*.
Це щира, багата, як світ, її мова,
Крилата, така мелодійна, *чудова!*
Її обереги – верба і калина.
Найкраща у світі – *моя Україна*.
Бо нам найрідніша Вітчизна і мати.
То як же нам, дітям, її не *кохати!*
Моя Україна – козацька слава!
Така волелюбна і мирна *держав*а.
Вона дорога нам, і рідна, і мила,
Бо світ перед нами, як мати, *відкрила*.
Вітчизно свята, дорога Україно,
Для кожного з нас ти у світі *єдина*.
Н. Красоткіна

VIII. Цікаве малювання.

1. Плакат «Вінок любові до України»

Запропонуйте дітям вирізати з кольорового паперу велику красиву улюблену квітку. Потім прикріпити ці квіти по контуру карти України, щоб вийшов своєрідний вінок. Дії учні супроводжують побажаннями для рідної Вітчизни (наприклад: «Я бажаю для обої України добра, радості, миру, безпеки, процвітання, щастя, мудрих людей, щирості, доброзичливості, краси, гармонії, спокою, здобутків тощо»).

Аналогічно можна виготовити плакат. При цьому вирізані з паперу квіти закріпити по всій території карти України.

2. Плакат «Моя країна – квітучий диво-сад».

Запропонуйте дітям вирізати з кольорового паперу красиві улюблені квіти та прикріпити їх по всій території карти України.

Дії учні супроводжують словами-означеннями, якою для них є Вітчизна (наприклад: «Моя Батьківщина добра, радісна, мирна, безпечна, процвітаюча, щаслива, мудра, щира, доброзичлива, красива...»).

3. Малюнок «Дерево любові».

Запропонуйте дітям намалювати дерево любові до Батьківщини, на гілках якого буде стільки плодів, скільки хорошого подарувала їм Вітчизна (школа, друзі, ліс, річка, сонце, батьки, квіти тощо).

4. Малюнок «Для любові Вітчизни».

Прочитайте вислів: «Батьківщина краща за сонце, дорожча за золото». Обговоріть з дітьми, за що кращою та дорожчою може бути Батьківщина (краща за зірку, небо, веселку; дорожча за автомобіль, гроші, палац тощо). Потім діти перераховують, що може подарувати своїй Вітчизні людина, яка її любить (добре виконану роботу, любов до своєї родини, букет квітів тощо).

Попросіть дітей подумати, що вони можуть подарувати Батьківщині і намалювати свій подарунок.

За малюнками один одного діти розповідають про те, як їх друзі люблять свою Батьківщину.

5. Малюнок «Улюблене місце».

Прочитайте вислів В.Белінського: «Хто не належить своїй Батьківщині, той не належить і людству». Запропонуйте намалювати своє улюблене місце на землі, розказати про нього. Організуйте виставку робіт.

ІХ. Запитання для міркувань.

- Як ви думаєте, якими повинні бути люди, щоб у світі запанувало щастя?
- Чи впливає місце, де народилася і виросла людина, на її звички, характер, душу?
- Чому людині такий дорогий той край, де вона народилася і виросла? Розкажіть, де ви народилися, де пройшли ваші перші роки дитинства. Опишіть або намалюйте його.
- Якби ви вибирали місце для життя, чому б ви надали перевагу: сільській місцевості, лісу, берегу річки, місту тощо? Поясніть чому.
- Як любов до Батьківщини може допомогти людині в її праці і житті?
- Чи може Батьківщина бути нещасливою, страждати, хворіти, і чому це відбувається?
- Як ви думаєте, що потрібно для щастя народу?
- Що діти можуть зробити для того, щоб рідний край став кращим?
- Чи знаєте ви людей, які віддали своє життя за щастя Батьківщини? Розкажіть про них.
- Чим ви найбільше гордитесь у своїй Вітчизні?

- Що значить – зрадити Батьківщину? Якщо людина переїжджає в іншу країну, то чи означає це, що вона зраджує свою Батьківщину чи ні?
- Чи може вся планета Земля бути Батьківщиною людини?
- Як Батьківщина може нагородити людину за її любов?
- Пофантазуйте і складіть усний твір «Україна в 21 сторіччі».

X. Зроби свій край ще кращим.

- Посади деревце чи кущик.
- Зроби годівничку для птахів.
- Прибери подвір'я біля свого будинку.
- Розчисти джерельце.
- Позбирай сміття біля ставка чи річки.

XI. Поетичні рядки.

Сонячний дім

Привітний і світлий наш сонячний дім.

Як радісно й весело жити у нім.

Тут мамина пісня і усмішка тата,

В любові й добрі тут зростають малята.

Дзвінка наша пісня до сонечка лине:

“Мій сонячний дім – це моя Україна!”

Л. Німенко

Мій рідний край

Мій край чудовий – Україна!

Тут народились ти і я.

Тут над ставком верба й калина,

Чарівна пісня солов'я.

    Все найдорожче в цілім світі,

    Бо тут почався наш політ.

    Цвітуть волошки сині в житі,

    Звідсіль ведуть дороги в світ.

І найдорожча рідна мова –

Джерельцем радісно дзвенить.

І мила пісня колискова,

Чумацький шлях кудись зорить.

Усе найкраще і єдине,
І радощі усі, й жалі...
Мій рідний краю, Україно!
Найкраще місце на землі!

Н. Красоткіна

***

Земле моя, найкраща і єдина!
Я спів твій серденьком своїм ловлю.
Моя найкраща в світі Україна,
Я щиро й віддано тебе люблю!
Земля співає пісню колискову,
Коли лягаю спати й міцно сплю.
І кожен раз співає іншу знову,
Як я встаю і добре щось роблю.
Я так люблю усе навколо мене,
Чудові квіти, річку і гаї.
Ліси й степи, і полечко зелене,
І пісню, що співають солов'ї.
Я знаю, що земля моя співає,
Про те, що все приходить для життя.
Усіх вона, як мати, пригортає,
Для всіх нас відкриває майбуття.

Н. Красоткіна

***

Тепло своїх долонь і розуму, і серця
Я Україні милій віддаю.
Люблю твої ліси, степи, річки й озерця,
Й ліричну пісню лагідну твою.
    І українську мову чарівну й багату,
    Та рушники у квітах на стіні.
    Люблю наш щедрий рід, в садочку білу хату,
    Й розлогий кущ калини при вікні...
Й криниці чисті при дорозі з журавлями,
І верби, що схилились до води.
До тебе, рідна, я горнуся, як до мами,
Ти серце полонила назавжди.
    Люблю тебе, Вітчизно, мила Україно,

Бо щастя жити ти мені дала.
Для мене ти одна і рідна, і єдина,
Я все зроблю, щоб ти завжди цвіла.
Я – твій громадянин, я прагну підростати,
Тягнусь пагінчиком до сонця і тепла.
Моя свята і рідна, Україно-мати,
Я все зроблю, щоб ти завжди цвіла!

Н. Красоткіна

Бережімо Україну!

Бережімо Україну —
Нашу матінку єдину:
Хлібні ниви золотисті
І ліси зеленолисті,
Голубі озера й ріки,
Чаєнят сріблястих крики,
Неба синього глибини,
Тиху пісню журавлину —
Бо у нас одна - єдина
Рідна мати – Україна !

Ліна Біленька

За Україну молюся

За соборну вільну Україну
Аз молюся, Боже мій, до тебе.
Україну, мову солов'їну,
Край пшеничний під блакитним небом,
Ріки збережи й сади веселі,
Ароматами медів залиті,
Їх дари солодкі, соковиті;
Низпошли нам злагоди в оселі,
У Твоїй руці – Твої ми діти;
Миру, ласки дай містам і селам,
Огради од фарисейства й злоби;
Лихо одверни, тяжкі хвороби,
Юрби заздрих, нищих та облесних;
Сподоби розквітнуть на просторах
Яко на земних, так і небесних.

Д. Білоус

***

Я – дитина українська,
Вкраїнського роду.
Українці - то є назва
Славного народу.
Україна – то край славний,
Аж по Чорне море.
Україна – то лан пишний,
І степи, і гори.
І як мені України
Щиро не кохати?
Мене ненька по-українськи
Вчила розмовляти.
І як мені України
Щиро не любити?
Мене вчили по-українськи
Господа молити.
За свій рідний край і нарід
Я Господа молю:
Зішли, Боже, Україні
І щастя, і долю!

Юрій Шкрумеляк

Одна на світі Україна

Одна на світі Україна,
Один Господь, її Творець.
Поглянь, яка вона чудова –
Квітучий сад, немов вінець.
Одна матуся є у тебе,
Яка дала тобі життя.
Шануй її і буде добре, –
Тобі, дитино, все життя.
Один Господь – Творець єдиний,
Правдивий Бог у світі є.
Йому, дитино, поклоняйся,
В його руках життя твоє.

Марійка Шевчук

Україна

На білому світі є різні країни,
А в них – і ліси, і лани...
Та тільки одна на землі Україна,
А ми – її доньки й сини.
Усюди є небо, і зорі скрізь сяють,
І квіти усюди ростуть...
Та тільки одну Батьківщину я маю,
Її Україною звать.
Моя Україно, тебе я кохаю –
Тут дім мій, тут друзі живуть.
Тут мовою рідною пісня лунає
І мальви по селах цвітуть.

Валентина Новомирова

Батьківщина

Он повзе мурашка,
Он хлюпоче річка.
Не зривай ромашку,
Не топчи травичку.
В зелені діброва,
В китицях калина.
Глянь, яка чудова
Наша Україна!
Журавлі над лугом
Линуть рівним клином...
Будь природі другом,
Батьківщині – сином!

А. Камінчук

Наша столиця

Чудовий день. Ясна пора.
Легенький вітерець повіяв.
На кручах сивого Дніпра
Стоїть столиця наша – Київ.
Квітує свічами каштан,
На храмах сяє позолота.
Ось Володимир, ось Богдан,
Он сяють Золоті Ворота.

Летить у небо голуб-птах,
Над ним хмарки, немов пір'їни,
Тріпоче синьо-жовтий стяг,
Як вільне серце України.

А. Камінчук

Зацвіла калина,
Зеленіє ліщина,
Степом котиться диво-луна.
Це моя Україна,
Це моя Батьківщина,
Що, як тато і мама, одна.

А. Камінчук

Єдина Україна

Нехай ніхто не половинить
Твоїх земель, не розтина,
Бо ти єдина, Україно,
Бо ти на всіх у нас одна.
Одна від Заходу й до Сходу,
Володарка земель і вод –
Ніхто не ділить хай народу,
Бо не поділиться народ.

І козаки, й стрільці січові
За тебе гинули в полях.
У небесах сузір'я Лева
Нам світить на Чумацький Шлях.

Стражденна чаєчко-небого,
Єдині два твої крила.
Виходим, нене, у дорогу,
Аби ти вільною була.

Нехай ніхто не половинить
Твоїх земель не розтина,
Бо ти єдина, Україно,
Бо ти на світі в нас одна.

Д. Чередниченко

***

Де степ широкий, наче море,
Де дише пахощами гай.
Де небо зоряне, прозоре, –
Там мій святий, чудовий край.
    Де житом ниви зеленіють,
    Де пісня жалібно луна,
    Де хати в вишняхках біліють,
    То мила рідна сторона.
Іван Боднарчук

Я люблю

Більше, ніж саму себе,
Я люблю свою хатину,
Рідне небо голубе,
Рідну землю – Україну.
    Бо мене в цій кращій з хат
    Колисала рідна мати,
    Вчила перший крок ступать,
    Перше слово вимовляти.
Більше, ніж саму себе,
Я люблю свою хатину,
Рідне небо голубе,
Рідну землю – Україну.
    Бо ніде, ніде в світах
    З неба сонце так не гріє,
    І в блакитних небесах
    Стільки зірок не зоріє.
Більше, ніж саму себе,
Я люблю свою хатину,
Рідне небо голубе,
Рідну землю – Україну.
О. Кобець

***

Послухай, як струмок дзвенить.
Як гомонить ліщина, –
З тобою всюди кожну мить
Говорить Батьківщина.

Послухай, як трава росте,
Напоєна дощами,
І як веде розмову степ
З тобою колосками.
Послухай, як вода шумить –
Дніпро до моря лине, –
З тобою всюди кожну мить
Говорить Батьківщина.

П. Осадчук

***

А живу я в Україні,
В рідній, милій стороні.
Ніжне сонце в небі синім.
Ніжне сонце, вільний вітер,
Далини ясна блакить –
Все для того, щоб радіти,
І хотілось в світі жити.

Г. Чубач

Пісня про Україну

Дівчина-калина
В білому віночку
Вийшла із хатини,
Стала на горбочку.
А як заспівала
Солов'їно-дзвінко –
В лісі розстелила
Килими з барвінку.

Золотила ниву,
Голубила небо,
Дітвору щасливу
Кликала до себе.

Кличе всіх щоднини
До краси і згоди
Пісня України,
Що єдна народи.

М. Грінчук

Козачата

Ми – маленькі козачата,
Станем справжніми людьми,
Ми співаєм рідну пісню,
Україну любим ми.

Україна – наша мати,
І про неї вільний спів.
Ми – веселі козачата,
Ми – нащадки козаків!

Ми шануєм рідне слово,
В ньому вірність і краса.
Ми – маленькі козачата,
Наша пісня не згаса!

Хай злітає наша пісня,
Наче чайка, в небеса.
В ній – ясна душа народу,
В ній – надія і краса.

О. Яворська

Віночок

Ой віночку, мій віночку!
В нього я вплету, що схочу:
Ружі, маки і барвінок,
І стебельця материнок.
Ще вплету казки чудові,
Пишні грона калинові
І пісні про Україну.
Я віночок свій надіну
На голівоньку русяву –
Хай красується на славу!

В. Паронова

Мій край

Де є в світі кращі ріки,
Як Дністер, Дніпро-Славута?
Хто покине їх навіки,
Тому в серці вічний смуток.
Де є в світі кращі гори,
Де таке повітря свіже?

Де шумлять так гарно бори
І хвилює спіле збіжжя?
Де ясніше сонце світить?
Де гарніше зорі сяють?
Де солодше пахнуть квіти –
Як у нашім любім краю.

Ю. Шкрумеляк

Рідна мова моя солов'їна

Рідна мова моя солов'їна
І намисто українських пісень.
Не забуду тебе, Україно, -
Ти мій світлий і радісний день.
Твою землю святу не забуду, -
Цю весняну і ніжну красу.
Де у світі великому буду,
Вогник твій у душі пронесу.
У цім вогнику завжди хай сяє
І добро, і надія твоя.
Бо милішої тебе немає,
Україно чарівна моя!

Л. Гончаренко

Я все люблю

Я все люблю в своїм краю:
Криницю, звідки воду п'ю, -
Та повні гомону ліси,
Та дзвони срібної роси...
Я все люблю в своїм краю:
Найбільше – матінку свою,
Ласкаву, рідную, єдину...
Люблю, як сонце, Батьківщину.

М. Сингаївський

Ой селом-селом

Ой селом-селом
Зелено кругом:
У садках село втонуло,
Кожне дерево вдягнуло

Зелений шолом.
Ой селом-селом
Гомінко кругом:
Кожна пташечка співає,
Над квітками бджілка грає
Золотим крилом.
Вийду на поля:
Ой пахтить земля!
Мов співає рідна скиба
Пісню праці, пісню хліба,
Серце звеселя.
Все кругом росте,
Буйно так цвіте,
Пестить гори і долини,
Гріє простір України
Сонце золоте!

М. Підгірянки

Рідна сторона моя

Там, де небо голубіє,
Де в степу могила мріє,
Там, де сонечко сія. –
Рідна сторона моя!
Там, де луг лежить безкрай,
Пишно квітами убраний,
Де сріблиться течія, –
Рідна сторона моя!
Де вишневенький садочок
Хилить віти у ставочок,
Гне од ягідок гілля –
Рідна сторона моя!

С. Павленко

Є в моєї України
Ріки, гори і долини.
У Донецьку є вугілля,
Хлібом славиться Поділля,
А в Карпатах є ліси
Дивовижної краси.

На Поліссі – льон цвіте,
Мов нагадує про те,
Що в моєї України
Простір – вільний,
Небо – синє.

Г. Чубач

***

Нема на світі України
Без хвиль могутнього Дніпра,
Як українця – без калини,
Без солов'я і рушника.
Народ, що вік при бурі й сонці,
Віддав землі, як мати доньці,
Всі сили, працю і любов,
Щоб Україна знов і знов
Росла, цвіла!.. Щоб твердо стала
На шлях, який собі обрала,
І в незалежному житті
Долала всі шляхи круті.

О. Шелест

***

Квітку у садочку,
Зернятко у полі,
Пташку, що в гайочку,
Гори, ріки, доли,
Хату, шлях, будівлю,
Сонце в небі синім
Ми звемо чарівним
Словом – Батьківщина.

Л. Рева

То Україна моя

Поле широке,
Небо високе
В променях сонця сія.
Верби. Калина...
В даль пісня лине –

То Україна моя.

Я. Семенюк

Мати

Перше слово мати,

Друге – Україна.

Так учився розмовляти

Я – мала дитина.

Кожне слово пахне,

Мов листочок м'яти,

Та мов квітка з короваю,

Пахне слово мати.

Кожне слово світить

Гранями рубіна,

Але сяє, наче сонце,

Слово Україна.

Д. Павличко

Вся моя родина

Мати, мова, Батьківщина –

От і вся моя родина.

Батьківщина, мати, мова –

Три цілющих, вічних слова.

Батьківщина, мова, мати –

Нас повік не роз'єднати.

М. Сингаївський

Найрідніша

Батьківщино, земле рідна,

Земле сонячна і хлібна,

Ти навек у нас одна –

Наша отча сторона.

Ти, як мати, найрідніша,

Ти з дитинства наймиліша,

Ти і взимку найтепліша –

Наша отча сторона.

М. Сингаївський

Рідна хата

Різні в світі є країни,

Різні люди є на світі,

Різні гори, полонини,
Різні трави, різні квіти.
Є в усіх одна країна,
Найрідніша нам усім.
То прекрасна Україна,
Нашого народу дім.
Там шумлять степи безкраї,
Наче вміють говорити!
Там ясніше сонце сяє,
Там солодше пахнуть квіти...
Різні в світі є країни,
Гарні є, є і багаті,
Та найкраще – в Україні,
Бо найкраще в рідній хаті.

Г. Черінь

XII. Державні символи України.

Державний Прапор України затверджено Постановою Верховної Ради України від 28 січня 1992 р.
У серпні 2004 року Президент підписав указ про встановлення Дня державного прапора України, який святкується щорічно 23 серпня.

Наш прапор

Прапор Руси повіває
Синьо-жовтим золотом тканий,
А на нім завіт сіяє
Мономахом ще нам даний.
Гей! Єднайтесь, рідні діти,
Бо в єдності наша сила –
Єдність може лиш злучити,
Що незгода розлучила.

Мстислав Рус

Прапор України

Україна – це небо блакитне,
А в тім небі – зірки золоті.
Сяють нам з високості привітно
Ці два кольори, ніжні й прості.
Україна – це жовта пшениця
І блакитні волошки у ній.

Гей, як любо кругом – подивися! –
В тій країні коханій моїй!
Угорі – небозвід оксамитний,
А внизу – колосисті поля.
Край вітчизняний, край наш привітний –
Рідне небо і рідна земля.

П. Дубів

Прапор нашої України

Має колір жовто-синій.
І повинен кожен знати,
Як два кольори єднати:
Синє небо – верхня смуга,
Жовте поле – нижня смуга.
Я підношу із любов'ю
Прапор ніжно-кольоровий.

Г. Чубач

***

Синій, як море, як день, золотий –
З неба і сонця наш прапор ясний.
Рідний свій прапор високо несім!
Хай він, ушавлений, квітне усім!
Гляньте, на ньому волошки цвітуть.
Гляньте, жита в ньому золото ллють.
З жита, з волошок наш прапор ясний.
З неба і сонця, як день весняний.

О. Олесь

Наш прапор

Небеса блакитні
сяють з глибини,
а пшеничні й житні
мерехтять лани.

Образ цей не зблідне,
хоч минут жнива,
Це знамено рідне —
злото й синява.

Прапор наш, як літо,
в сонці майорить —

по долині жито,
по горі блакить.

Дмитро Павличко

***

Прапорець, що я тримаю,
для мене — єдиний.
Прапорець цей,
що я маю,—
символ України.
Нема в світі більш святого
й не буде ніколи
від крайнеба голубого
над пшеничним полем.

Марія Хоросницька

Прапор

Прапор — це державний символ,
він є в кожній державі;
це для всіх ознака сили,
це для всіх — ознака слави.
Синьо-жовтий прапор маєм:
синє небо, жовте жито;
прапор свій оберігаєм,
він святиня, знають діти.
Прапор свій здіймаєм гордо,
ми з ним дужі і єдині,
ми навіки вже є народом,
українським в Україні.

Наталка Поклад

Розсипанка

Завдання: прочитати вірш.

*(Небеса блакитні
Сяють з глибини,
А пшеничні й житні
Мерехтять лани.*

Прапор наш, як літо,

*В сонці майорить –
 По долині – жито,
 По горі – блакить.*
 (Д. Павличко)

Небеса   блакитні   сяють

з   глибини,   мерехтять

а

й   житні   лани.

пшеничні

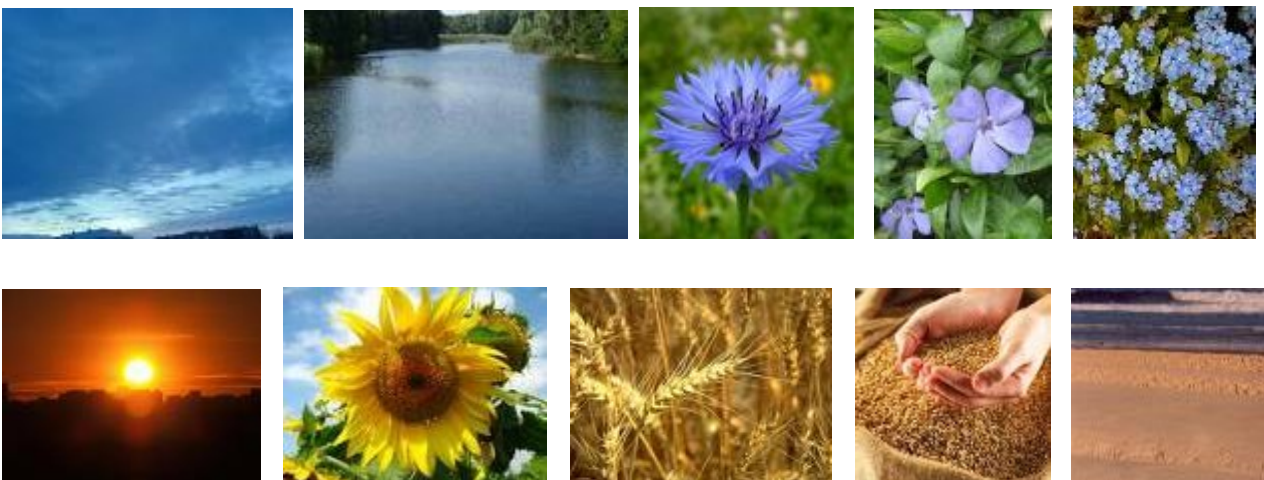
Прапор   як   наш,   літо,

сонці   в   майорить –

долині –   по   жито,

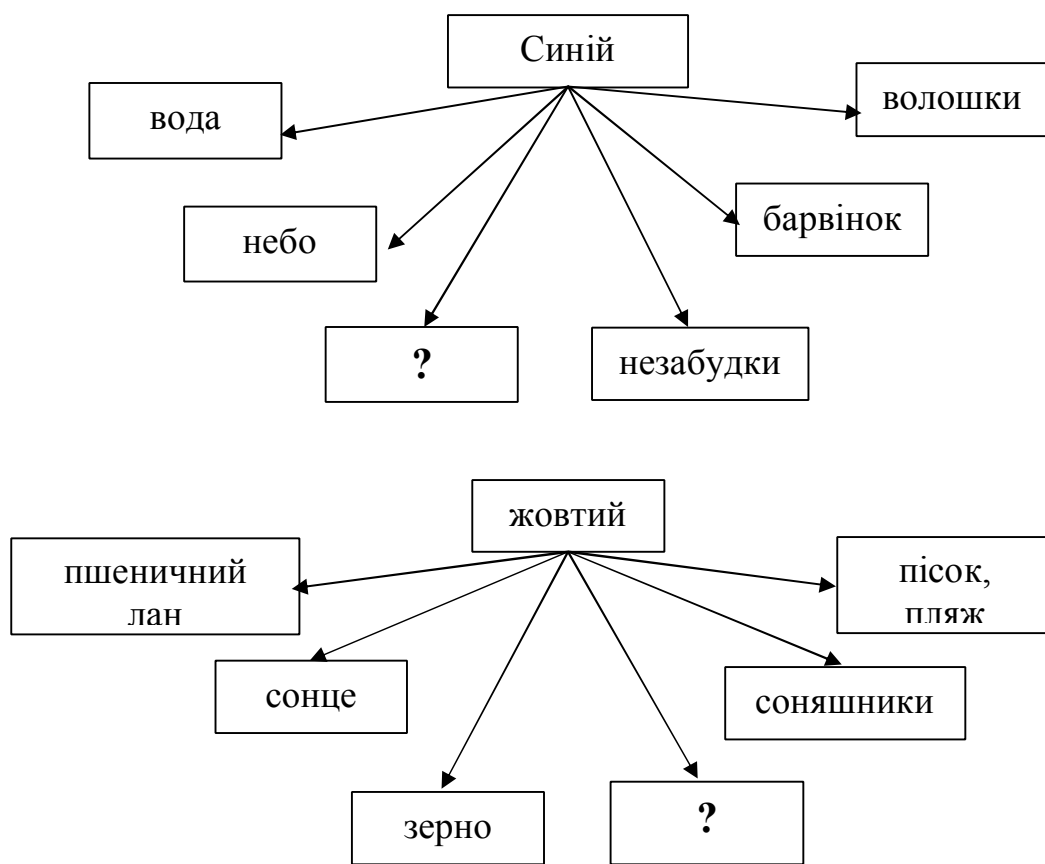
горі –   по   блакить.

Кольори прапора:

Кольори прапора:

Тризуб

Наш герб – тризуб. У ньому сила
Отця Небесного і Сина.

Уважно придивись до нього –
На Духа схожий він Святого.
Що голубом злетів з небес
І у людських серцях воскрес.

Тризуб – немов сім'я єдина,
Де тато, мама і дитина
Живуть у мирі і любові
На Україні вольній, новій.

В. Паронова

Герб

Наш герб – тризуб,
Це воля, слава й сила;
Наш герб – тризуб.

Недоля нас косила,
Та ми зросли, ми є,
Ми завжди будем,
Добро і пісню
Несемо ми людям.

Н. Поклад

Державний Гімн

Слова палкі,
Мелодія врочиста, -
Державний Гімн
Ми знаємо усі.

Для кожного села,
Містечка, міста –
Це клич один
З мільйонів голосів.

Це наша клятва,
Заповідь священна,
Хай чують
Друзі й вороги,
Що Україна вічна,
Незнищенна,
Від неї лине
Світло навкруги.

Н. Поклад

Тризуб, Прапор, Гімн Казка

Давно-давно жила колись жінка. І було у неї три сини. Росли сини чесними, сміливими, дуже любили свою матусю, готові були віддати за неї своє життя. Попідростали і вирішили піти у світ.

От перший син і каже:

—Мамо, піду-но я межі люди, подивлюся на світ.

—Що ж, синку, — відповідає мати, — йди, та пам'ятай рідну домівку, а на згадку візьми з собою золоту корону з трьома промінцями, хай у далекому краї зігриває вона тебе.

Минув час, і завдяки своєму розуму став старший син великим князем. Бо трьохпроменева корона, яка зігривала людей і вела вперед, показувала шлях до кращого життя. Дали першому синові ім'я **Тризуб**, а знак, що дала йому мати, назвали **Гербом**.

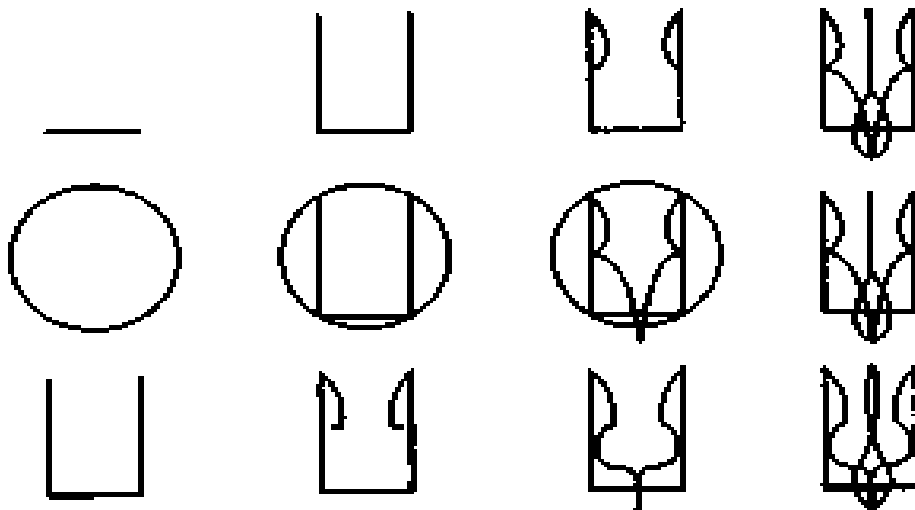
—Пустіть мене, мамо, світ подивитися, — проситься другий син.

Дала йому мати в дорогу жовто-блакитний одяг. Своїми звитяжними ділами син прославляв матір. Одержав середній син імення **Прапор**.

А там, де був наймолодший син, завжди лунала дзвінкоголоса пісня. Адже мама своєму наймолодшому синові подарувала соловейків голос. І одержав син за свій величний спів ймення **Гімн**.

Намалюй герб одним із способів:

1-й спосіб

XIII. Народні символи України.

Народні символи – це те, що найбільше любить і цінує народ. Їх вишивають на полотні, про них складають вірші, пісні, легенди, використовують у звичаях та обрядах. Є загальноновизнані народні символи і такі, що значимі у певній місцевості.

Народні символи України є рослинні і тваринні.

До рослинних символів відносяться верба, дуб, тополя, калина, мальва, барвінок, чорнобривці, любисток тощо. Вони розповсюджені по всій території нашої держави, уособлюють собою її красу і міць. З рослин дівчата плели віночки і кожна квіточка означала:

- **деревій** – символ нескореності;
- **ромашку** – символ доброти і ніжності;
- **калину** – символ краси та дівочої вроди;
- **барвінок** – символ життя;
- **любисток і васильок** – символ людської відданості, вміння бути корисним;
- **чорнобривці** – символ вроди;
- **безсмертник** – символ довголіття;

- **цвіт вишні та яблуні** – символ материнської любові;
- **ружу** – символ любові;
- **незабудку** – символ пам'яті;
- **волошку** – символ кохання;
- **мак** – символ крові невинно вбитої людини.

Загадки

Серед пшеничного поля – тичка, а на тичці – півень у червонім ковпаку.

(Мак)

Духмяна квіточка така, чорними брівками морга.

(Чорнобривці)

Цвіте синьо, лист зелений, гай він прикрашає.

Хоч мороз усе побив – його не займає.

(Барвінок)

Що за квіти кивають від тину рожево-білими квітками?

(Мальви)

Сині очка розсипало небо у пшениці.

(Волошки)

Стоять у полі сестрички: жовте очко, біле личко.

(Ромашки)

Багато в Україні є і тваринних символів. Зокрема, у давні часи улюбленою твариною був тур, який пізніше знищили мисливці. У часи козацтва цінувався кінь.

Але найбільше люблять українці птахів. З давніх-давен вважалося, що птахи – це душі померлих людей. Тому восени вони відлітають у рай. Звідси – вирій. Зозуля ключами відкриває вирій, випускаючи птахів, кує людям довгі роки життя, тому і яйця свої підкидає у чужі гнізда, бо ніколи їй висиджувати власних пташенят. Зозуленькою-матінкою, яка побивається за дітками, лагідно називає народ цього птаха.

Лелека – вісник весни, символ кохання і незрадливості. Вважають, що лелеки селяться лише на подвір'ї добрих людей.

Журавель – символ туги за рідним краєм.

Ластівка – символ матері.

Соловей – пісенний символ України.

Легенда про лелеку

На селі знайшли лелеку з поламаним крилом, виходили його, а потім випустили.

Одного разу у людей загорілася хата, а в ній було двоє маленьких хлоп'ят. На цю пору пролітав повз хату врятований лелека. Він кинувся у відчинене вікно і врятував хлопчиків, але вельми попик ноги і дзьоб, які стали кривавими.

Відтоді у лелеки червоні ноги і дзьоб, а крила – чорні. Господарі віддячили птахові, прилаштували на ясені колесо від воза, щоб він завжди був поруч з ними і виводив малят. Отже, якщо на хаті звиває гніздо лелека, то вірять, що в ній буде лад.

XIV. Пісні.

Легенда про пісню

...Якось Господь Бог вирішив наділити своїх дітей талантами. Французи дістали елегантність і красу, німці – дисциплінованість і лад, італійці – хист до музики.

Обдарувавши всіх, піднявся Господь Бог з престолу і раптом побачив у кутку дівчину.

Вона була вбрана у вишиту сорочку, на голові багрянів вінок із червоної калини.

– Хто ти? Чого плачеш? – запитав Господь Бог.

– Я – українка. А плачу, бо стогне моя земля від крові і пожеж. Брати на чужині горбатіють, вороги знущаються з сиріт, у своїй хаті немає правди та волі.

– Чому ж ти не підійшла до мене вчасно? Я всі таланти роздав. Як зарадити твоєму лиху?

І Бог подарував найдорожче – пісню. Узяла українка дарунок, міцно притиснула його до серця і понесла пісню в народ.

Пісня на добро

(Муз. І. Карабиця, сл. Ю. Рибчинського)

Гей, на видноколі –

Клени і тополі,

Там вишнева ніч згора.

Там в прозорій тиші

Квітень вірші пише,

Травень на сопілці гра.

Там дитинства весни,
Райдуг перевесла,
Там початок всіх шляхів.
Там мене співати
Вчила сива мати,
Бути щедрим батько вчив.

Приспів:

Яблунева, солов'їна
В моїм серці Україна,
В моїм серці сонячний Дніпро.
Щира, світла, промениста,
Хай усіх єднає пісня,
Хай лунає людям на добро!

Гей, на видноколі –
Ранки ясночолі, гори, ріки, і поля.
Роки там ясніють,
Там сади рясніють,
Там співа моя земля.
Щирим добрим людям
В радісний, щасливий день
Зорі України,
Квіти України,
Буйний сад її пісень.

Приспів.

Моя Україна

(Сл. Г. Володька, муз. К. Василенко)

Сонячні ранки, чисті джерела –
Все то моя Україна.
Хто я без тебе,
Як сонце без неба,
Ти моя мудра, єдина.
Ми твої діти, тут народились,
Тут наші батько і мати.
Ми – українці, – завжди і всюди
Будем про це пам'ятати.
Отчому краю щиро бажаю
В мирі і злагоді жити.
Кращого краю в світі немає.

Як же його не любити!
Разом будуєм сильну державу,
Вільну, велику, єдину.
Люди, прошу:
«Бережіть і цінують
Нашу святу Україну».

Рідний край

(Сл. П. Голубничого, муз. І. Кишка)

Я люблю бори зелені
Що шумлять гіллям до мене,
Річку. Квіти в свіжих росах
І на нивах жито й просо. *(Двічі)*

Сад люблю, біленькі хати,
І пісні свої крилаті,
І розцвічену калину –
Нашу землю – Батьківщину. *(Двічі)*

Наша Україна

(Сл. В. Кленца, муз. М. Ведмедері)

І Полісся, і Донбас,
Крим і Буковина –
Все це наш величний край,
Люба Україна. *(Двічі)*

Яблуневий ніжний цвіт,
Соняхи й калина –
Все це казка чарівна,
Мила Україна. *(Двічі)*

XV. Кросворди.

1. «Український віночок».

Які рослини використовували дівчата для плетіння вінка?

1. Рослина з дрібненькими біленькими квіточками, схожа на деревце. Символ нескореності. *(Деревій)*
2. Рослина, яка зберігає синій колір квітки і під снігом. Символ пам'яті та життя. *(Барвінок)*

3. Рослина – кущ, символ України, краси і дівочої вроди. *(Калина)*
4. Лікарська рослина з білими пелюстками і сонячною серединкою. Символ здоров'я та ніжності. *(Ромашка)*
5. Рослина із своєрідним запахом і чорними бровами. Символ вроди.
(Чорнобривець)
6. Пахуча рослина, яка вміє любити. Символ людської відданості.
(Любисток)
7. Рослина, квітка якої нагадує голубе плесо води. Символ кохання.
(Волошка)

1				В					
2				І					
3				Н					
			4	О					
				5	Ч				
6					О				
	7				К				

2. «Вітчизна»

1. Столиця України. *(Київ)*
2. Найбільша річка України. *(Дніпро)*
3. Істоти, однією з особливостей яких є тіло, вкрите пір'ям. *(Птахи)*
4. Різнокольорова прикраса українського віночка. *(Стрічка)*
5. Кущова рослина, символ України. *(Калина)*
6. Мешканець Запорізької Січі. *(Козак)*
7. Розмальоване великоднє яйце. *(Писанка)*
8. Перелітний птах, який будує гніздо за вікном. *(Ластівка)*

1				В				
	2			І				
		3		Т				
4				Ч				
	5			И				
		6		З				
7				Н				
			8	А				

XVI. «Розсипанка».

1. Горобчики тут побували.
Дзьобиками літери поскидали.
Потрібні букви в ряд складеш –
Вірш про Україну ти знайдеш.

Х*Ч М*Л*Й Я, НЕ*ЕЛ**КИЙ,
З*Т* Д*Б*Е *Н*Ю,
Щ* К*АЙ Р*Д*ИЙ – УК*А*Н*,
Я Ї* К*Х*Ю.

*(Хоч малий я невеликий,
Зате добре знаю,
Що край рідний – Україна,
Я її кохаю.*

П.Тичина)

2. Розшифруйте фразу, використовуючи ключ:

М	1	Р	7
І	2	Щ	8
Й	3	И	9
Н	4	Д	0
А	5	У	=
К	6	Ї	+

1	2	3		4	5	3
6	7	5	8	9	3	
0	2	1	–	=	6	7
5	+	4	5	.		

(Мій найкращий дім – рідна Україна!)

3. Розшифруйте фразу, використовуючи ключ:

М		Р	
І		Щ	
Й		И	
Н		Д	
А		У	
К		Ї	

(Мій найкращий дім – рідна Україна!)

XVII. Чи знаєте ви?

1. Які кольорові річки є в Україні?

Жовта (басейн Дніпра);
Червона (басейн Сіверського Дінця);
Біла (басейн Західного Бугу);
Чорна (басейни Чорного моря та Дністра);
Руда (басейн Дніпра).

2. Назви яких річок в Україні мають назви свійських тварин?

Жеребець (басейн Сіверського Дінця);
Бичок (басейни Сіверського Дінця та Дніпра);
Свиня (басейн Західного Бугу);
Куриця (басейн Дніпра);
Бик (басейн Дніпра).

3. Чим відрізняється «гривна» від «гривні»?

Гривна – це жіноча прикраса у вигляді нашійного обруча із дорогоцінного металу або знак гідності вождя для чоловіків.

Гривня – монета із срібла вагою 205 грамів, яка використовувалась у Київській Русі з XI ст. Нині – назва грошової одиниці в Україні.

4. Який знак сучасної української символіки найдавніший?

Це **тризуб**. Він відомий ще з VI–VIII ст. як символ влади вождів. У Київській Русі тризуб став великокнязівським знаком. Вперше його

викарбував Князь Святослав на своїй печатці. За часів правління Володимира Великого тризуб карбували на срібних монетах.

5. Скільки років українському букварю?

Перший український буквар був виданий у Львові друкарем Іваном Федоровим у 1574 році.

6. Де і хто створив першу у світі демократичну Конституцію?

Автором першої у світі демократичної Конституції був гетьман України Пилип Орлик. Документ був прийнятий у квітні 1710 року та мав назву «Конституція прав і свобод Запорозького Війська».

7. Коли Україна стала незалежною державою?

24 серпня 1991 року був прийнятий акт проголошення незалежності України.

8. Як називається регіон, в який входить Черкаська область, Полтавська, Кіровоградська, Дніпропетровська та частина Чернігівської, Київської та Сумської областей?

Середнє Подніпров'я.

XVIII. Сім чудес України

Сім історико-культурних пам'яток України

У 2007 році пройшла акція «Сім чудес України». Чудеса України були визначені за результатами інтернет-голосування (76889 голосів) і опитування 100 експертів: учених, істориків, культурологів і фахівців у галузі туризму. Переможцями оголошено:

- Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», м. Кам'янець-Подільський

- **Херсонес Таврійський** - таку назву носило місто, засноване древньогрецькими колоністами більше ніж дві з половиною тисячі років тому на південному заході Криму. Нині його руїни - є однією з визначних пам'яток Севастополя.

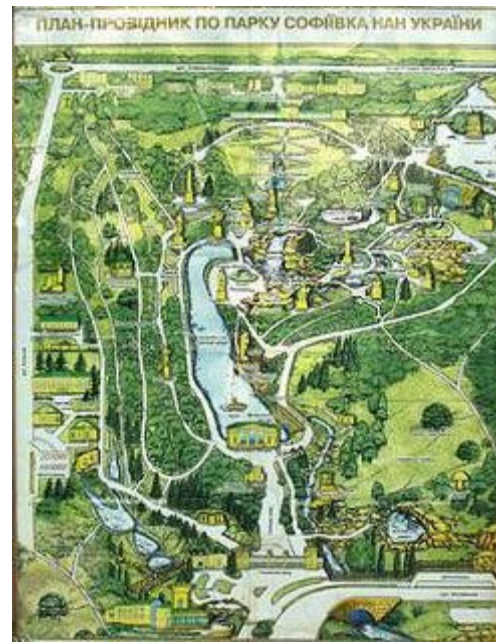
- **Києво-Печерська Лавра**

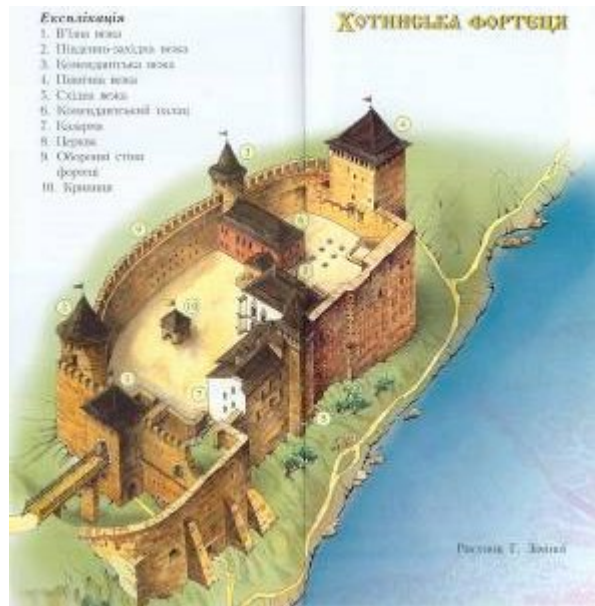
- **Софія Київська**

- **Національний дендрологічний парк «Софіївка», м. Умань**

- **Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця»**

- Національний заповідник-острів «Хортиця»

Сім природних чудес України

У 2007-2008 роках в Україні проводилася однойменна акція «Сім природних чудес України». Для людей всього світу тепер відомо, що Україна – країна з унікальними природними ландшафтами, багатобарвною і неповторною природою, і в цій країні було визначено 7 найкращих природних чудес:

- Асканія-Нова (біосферний заповідник, Херсонщина).

Це єдина в Європі ділянка типчакowo-ковилового степу, якого ніколи не торкався плуг. Тваринний світ заповідного степу, в основному, зберіг свою аборигенну фауну, за винятком крупних видів ссавців та птахів.

- **Дністровський каньйон (Вінницька, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька обл., Чернівецька обл.)**
Це наймальовничіша ділянка ріки Дністр.

- **Гранітно-степове Побужжя (регіонально-ландшафтний парк, Миколаївщина)**

Для створення унікального ландшафту у долинах цих річок природа працювала понад 3000 мільйонів років.

- **Мармурова печера (АР Крим)**

Мармурова печера (АР Крим). Вхід до неї знаходиться на висоті 920 м над рівнем моря. Величезних розмірів галереї натіканнями

поділяються на окремі зали. Протяжність розвіданих ходів - 2050 м, глибина - 60 м. Довжина обладнаних екскурсійних маршрутів більше 1 км.

- Подільські Товтри (національний природний парк, Хмельниччина)

Це залишки узбережних рифів, витягнених паралельно давній береговій лінії. Аналогів у світі немає, але подібні за геологічними структурами скелясті гряди є у Великобританії та США. Товтри – це місцева назва скелястої дугоподібної гряди, висота якої в межах парку сягає в середньому 400 метрів над рівнем моря.

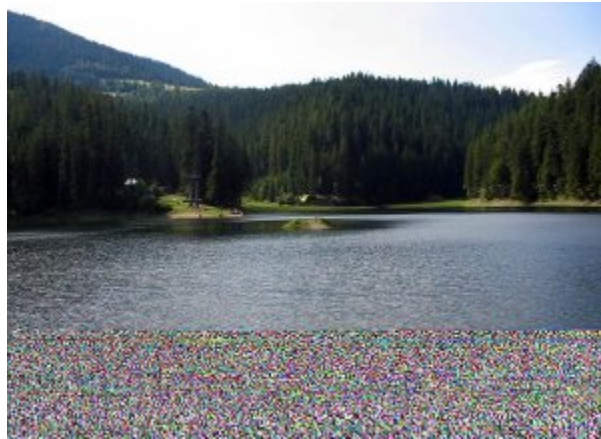
- Світязь (озеро, Волинь)

Це – найбільше і найглибше озеро природного походження в Україні. Входить до групи Шацьких озер. Озеро Світязь живлять артезіанські джерела. Вода тут надзвичайно прозора і м'яка. У сонячну погоду дно видно на кількадеметровій глибині. Світязь чимось схожий на море, у вітряну погоду хвилі тут досягають півтораметрової висоти.

- Синеvir (озеро, Закарпаття)

Озеро Синеvir є однією з візитних карток Українських Карпат.

З березня 2010 року в Україні стартує новий етап акції «7 чудес України», що визначатиме 7 туристичних маршрутів та 7 найпривабливіших замків, фортець та палаців нашої країни.

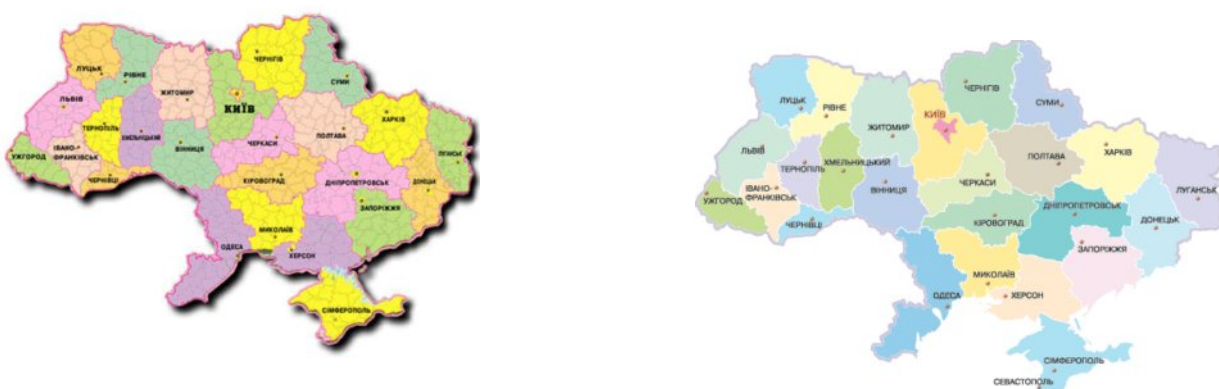
XVIII. Література.

1. Гончаренко Л. Струнка доля у тополі. – Черкаси: Ред. – вид. відділ, 1991.
2. Дітям про державну та народну символіку України Упоряд. Л.М.Римар. – Х.: Вид. гр. «Основа», 2004.
3. Красоткіна Н.Г. Ми діти твої, Україно. / Розробки бесід з дітьми, тематичні казки та сценарії виховних заходів. – К.: Початкова школа, 2001. – 160 с.

4. Куріпта В.І. Сценарії позакласних заходів для 1-4 класів. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 368 с. – (Б-ка журн. «Початкове навчання»; Вип. 5 (29)).
5. Лопатина А., Скребцова М. Начала мудрости. 50 уроков о добрых качествах. – М.: Амрита-Русь, 2004.
6. Лопатина А., Скребцова М. Ступени мудрости. 50 уроков о добрых качествах. – М.: ООО «Книжный Дом Локус», 2003.
7. Лопатина А., Скребцова М. 600 творческих игр для больших и маленьких. – М.: ООО «Книжный Дом Локус», 2002.
8. Пістун Т.В. «Свою Україну любіть...» – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 176 с.
7. Михайленко Л.В., Реброва І.М., Сушко В.А., Лагунова Т.І. Найцікавіше про Україну: Ілюстроване енциклопедичне видання. – Харків: Торнадо, 2007. – 96 с.: іл..
8. Мовчун А. Абетка моральності: Що в характері твоїм? – К.: Навчальна книга, 2004.
9. Уколова Н. Практика виховання у початковій школі: сценарії, розробки уроків, дидактичний матеріал. Випуск 1. – Х.: Вид. гр. «Основа», 2004.
10. Шевчук М. Хто придумав цей світ? Поурочна читанка для учнів початкової школи з християнської етики. Частина перша. 2006. – 104 с.

Додаток

Карта України

Прапор України

Національний прапор України синьо-жовтого кольору.

Він теж має досить давнє походження. Поєднання цих двох кольорів зустрічається на гербах і прапорах нашого славного народу

не лише за часів козацької вольниці, а й набагато раніше – за княжої доби української держави.

Пофантазуймо ж і про те, чому саме два кольори вибрано для нашого прапора.

З давніх-давен українська земля була хліборобським краєм. Тому жовтий колір - це колір пшеничної ниви, колір хліба - зерна, що дарує життя всьому сущому на землі. Жовтий колір - це ще й колір жовто - гарячого сонця, без лагідних променів якого не дозрів би, не колосився б життєдайний хліб.

Ну, а блакитний, синій колір - це колір ясного, чистого, мирного неба, де живе - розкошує, приносячи радість усім, жовто - гаряче сонце! А невже без живлющої матері - води визрів би й заколосився хліб? От вам і ще один блакитний колір - колір цариці води.

Синє небо над золотою нивою - ось який прекрасний зміст вкладає у національні кольори кожен українець.

Одним словом, колір жовтий – колір хліба, життя, а блакитний колір – це колір неба, миру. Тому народ України й вибрав поєднання цих кольорів для свого національного прапора.

До прапора виявляють пошану, схиляючи голову чи вклоняючись, а часом і стають на одне коліно.

Військові віддають прапорові честь.

Герб України

Герб - це офіційна емблема держави, що зображується на грошових знаках, печатках, офіційних вивісках державних установ, навчальних закладів.

У перекладі з німецької слово герб означає «спадщина».

Гербом ще називають відмітний знак, символічну емблему міст, а раніше - роду або дворянської особи, які зображуються на прапорах, печатках, документах.

Історія нашого Державного Герба сягає дуже глибоко.

Перші згадки про герби в літописах належать до X ст. В XI - ХІІ ст. князі використовували тризуб як власну відзнаку влади.

Сучасний Герб України символізує спорідненість поколінь, мир і творчу працю українського народу. В його основу покладено стародавній тризуб на синьому тлі. У наш час тризуб на синьому тлі.

У наш час тризуб став символом відродження Батьківщини та її традицій.

Державний Гімн України

Гімн - це урочиста пісня, виконання якої пов'язане зі святковими урочистостями, офіційними державними заходами, військовими парадними.

Згідно зі ст.20 Конституції України Державним Гімном України є національний гімн М.Вербицького зі словами, затвердженим законом.

Музичну редакцію національного гімну "Ще не вмерла Україна" було затверджено 15 січня 1992 року Указом Президії Верховної Ради України. А 6 березня 2003 року Указом Президента України Державним Гімном України затверджено національний гімн на музику М.Вербицького зі словами першого куплета та приспіву твору П.Чубинського.

Гімн належить до найбільших святинь будь-якого народу. Це ті слова й музика, які торкаються найпотаємніших струн душі. Які змушують кожного вставати при перших акордах і з трепетом у серці відчувати велику гордість за свій народ, за свою Батьківщину.

Гімн має велике громадсько-політичне значення як засіб політичної агітації, як втілення патріотичних ідей.

Виконується Державний Гімн під час державних та урочистих заходів, при відзначенні державних свят, демонстрацій, військових парадів, вшануванні почесних гостей держави, переможців міжнародних спортивних змагань. Під час звучання Гімну слід пам'ятати, що присутні повинні припинити будь-який рух, встати і віддати належне головній Пісні України. Бажано, щоб цивільні у цей час поклали праву руку на серце, військові віддали честь.

Конституція України

Конституція – це Основний Закон держави.

Нова Конституція України була прийнята 28 червня 1996 року.

Тому день 28 червня вважається всенародним святом.

Конституція України складається з п'ятнадцяти розділів.

У першому розділі йдеться про загальні засади, якими визначається державний устрій України.

У другому розділі Конституції містяться статті, які роз'яснюють права, свободи та обов'язки людини та громадянина.

В Україні всі люди вільні й рівні у своїй гідності та правах.

Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Кожному з нас гарантується право на свободу думки і слова, світогляду і віросповідання, працю, охорону здоров'я, освіту, правову допомогу тощо.

Решта розділів Конституції присвячені принципам організації та діяльності державних органів, Президента України, внесенню змін до Конституції України та інших питаннях.

Із Конституції України

(Витяг)

Розділ І. Стаття 20

Державним символом України є Державний Прапор України, Державний Герб України та Державний Гімн України.

Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів.

Великий Державний Герб України встановлюється з урахуванням малого Державного Герба України та Герба Війська Запорозького законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Головним елементом великого Державного Герба є Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України).

Державний Гімн України – національний гімн на музику М.Вербицького зі словами, затвердженими законом, що приймається не менше як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Прислів'я

Закони знати – державу захищати.

Хто Гімн знає – Україну прославляє.

Гімн співай – на грудях руку тримай.

Конституцію вивчати – права і обов'язки знати.

Де прапор піднімають, там Україну величають.

Кожна пташка свою пісню співа, кожна людина свій гімн зна.

Гербом дорожи – Україні служи.

Прапор цілувати – на вірність присягу складати.

Конституція нова – то здобутки наші і права.
Прапор цінууй, герб оберігай – Конституції закони пам'ятай.
По Конституції жити – народу служити.
У Конституції думка єдина – щоб була щаслива кожна людина.
Прапор над нами – перемога за нами.
Українські діти по Конституції вчаться жити.
Гімном день починати – Україну величати.

Загадки

Знак держави головний –
всяк його повинен знати.
Воля, слава, сила в нім. –
То ж попробуй відгадати.
(Герб)

Символ нашої держави –
це тризуб жовто – яскравий.
(Герб)

По ньому ми живем із вами –
це основний закон держави.
(Конституція)

По радіо звучить щоденно
патріотична пісня,
що возвеличує Україну
і прославля навічно.
(Гімн)

Коли звучить він – всі встають,
до серця руку прикладають,
і вголос, й подумки співають,
і Україну прославляють.
(Гімн)

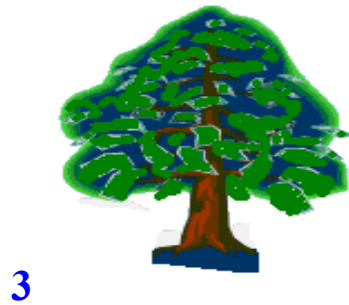
Синьо – жовте полотнище
гордо майорить.

Це – ознака сили й слави
Української держави.
(Прапор)

Синє небо, жовте жито –
цю святиню знають діти.
(Прапор)

Ребуси

З

~~Д~~ З

Тризуб

З

Тризуб

~~В~~ Г

Герб

”

,

Тризуб

П

,

Прапор

””пор

Прапор

ЯТСКНИТУЦОІ
Конституція

”” МН

Гімн

Гі

~~Л И~~

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПП.
Зам. № 1074 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1